

שוויון ואי אפליה

יוצרים מרחב הוגן

חטיבה עליונה

ליקוט רעיונות, כתיבה ועריכה:

צוות מרכז פסג"ה לוד-מחוז מרכז:

ד"ר שרון רחמים-מנהלת

גאולה מידני-סגנית

מובילות פדגוגיות: הדסה דונל, סיגל דורי, מאיה עמר

ייעוץ לכתיבה:

יוסי מיכל-מדריך ארצי ליישום זכויות התלמיד/ה-המינהל הפדגוגי, משרד החינוך

מה ביחידה?

מדינת ישראל צמחה מתוך חברה המכירה במציאות מרובת תרבויות וזהויות, ומכבדת את ההשתייכויות הקבוצתיות השונות של ילדים ובני נוער. המוסד החינוכי מפגיש "שונים" בתחומי עניין משותפים, ככזה אמור הוא לכבד את זכויותיהם של חברי קהילת המוסד החינוכי. ריבוי נקודות המבט התרבותיות, האמונה והאידיאולוגיות שאנו מצווים כיום לכבד, גוזר ריבוי של יצירת איזונים בתרבות הבית ספרית. כב' השופטת סביונה רוטלוי כותבת במאמרה: "מעמד של ילדים בחברה הישראלית - לקראת שינוי!": "גם אם הילדות מתאפיינת בתלות בעולם המבוגרים, ההולכת ופוחתת עם התבגרותם...ילדים אינם עוד יצורים בלתי נראים וחברי משפחה וקהילה פסיביים, אלא בני אדם ואזרחים המשתתפים בחיי המשפחה והקהילה."

ב- 20 בנובמבר 1989, חתמה ישראל על האמנה הבינלאומית בדבר זכויות הילד/ה. האמנה אושררה ב-4 באוגוסט 1990. ישנן ארבעה עקרונות המהווים את לב ליבה של האמנה וחלים ביישומן של כל אחת מן הזכויות הקבועות בה. עקרון אי האפליה הוא אחד מעקרונות אלו. החינוך שוויון ואיסור אפליה בא למלא את חובת האמנה, ומתוך כך מחויבות מערכת החינוך היא לכבד ולהבטיח כי כל ילדה וכל ילד יהיו מוגנים מכל צורה של אפליה תוך מימוש זכותם לחינוך ושאר הזכויות באמנה.

חוק זכויות התלמיד משנת 2000 ממסד לראשונה את הזכות לחינוך בחקיקה ראשית בישראל, ומגן על תלמידים תלמידות מפני אפליה כפי שמופיע בסעיף 5 לחוק.

יחידה זו מאפשרת לקיים תהליך למידה בסוגיות של מימוש הזכות לשוויון ואי אפליה באמצעות הבעת עמדה אישית, התמודדות עם רגשות שונים ושיח על דילמות מוסריות וערכיות בחברה הישראלית שאיתן ילדים מתמודדים.

היחידה הינה מגוונת ורב תחומית ומאפשרת ליצור בערוצים שונים. מומלץ לאפשר לתלמידים ולתלמידות בחירה בין התוצרים השונים בהתאם לערוצי הלמידה המועדפים עליהם ולתחומי העניין שלהם.

חשוב לסכם את יחידת הלימוד ברפלקציה אישית ובהזמנה ללמידה נוספת.

יוצרים מרחב הוגן - חטיבה עליונה

סיכום

**מהלך
היחידה**

**רקע
ומטרות**

”הרבי מקוצק” אין דער גלתי שווע אטיפול שווע גלתי שווע (

מטרות היחידה

בירור מושגים: אפליה, דעות קדומות, העדפה
מתקנת ושוויון, זכויות הילד, הזכות לשוויון;

בירור עמדות וטיפול תפיסת הוגנות ושוויון;

היכרות עם אמנת זכויות הילד;

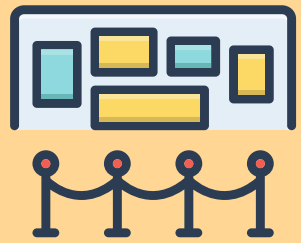
למידה על דרכי התמודדות ופעולה למימוש
הזכות לשוויון ואי אפליה;

חשיפה ולמידה מתוך קטעי מידע מגוונים
העוסקים בזכות לשוויון ובאפליה;

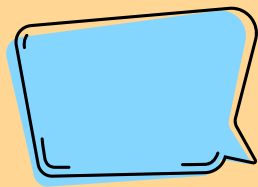
יצירת תוצר המסכם את תהליך הלמידה ומקדם
הוגנות ושוויון;

הזמנה לרפלקציה.

מהלך היחידה

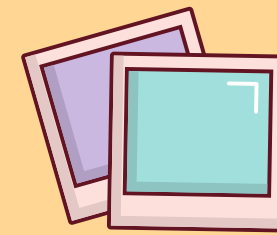
תערוכה
אינטרקטיבית

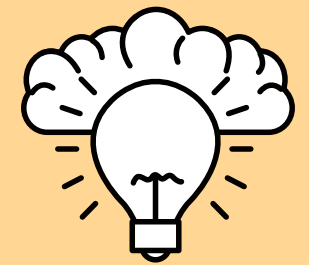
ציטוטים

מושגים

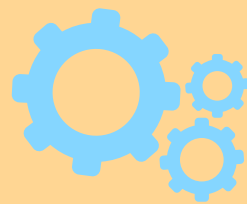
נאום השבטים-
רובי ריבלין

דילמה

סרטון מסכם

רפלקציה

כתיבת נאום
בחירות

שוויון ואי אפליה
במדיה

דיון ושיח
קבוצתי

שאלון עמדות

לפניכם שאלון עמדות העוסק בזכויות הילד, שוויון ואפליה.
מומלץ להעביר שאלון זה על מנת לברר את עמדות התלמידים בנושא
טרם לימוד היחידה ובסיומה.

שאלון
עמדות

הנחיות
למורה

האמנה לזכויות הילד

אמנה היא הסכם בינלאומי, בין מדינות וארגונים בינלאומיים. המדינות החתומות על אמנת האומות המאוחדות לזכויות הילד מכירות בזכויות שונות המגיעות לכל ילדה וילד. מדינת ישראל אישרה (כלומר, נתנה תוקף משפטי בינלאומי להסכם בין המדינות) את אמנת האו"ם לזכויות ילדים בשנת 1991. כדי לקבל את המידע המדויק והרלוונטי ביותר, מומלץ לקרוא את האמנה בגירסה הרשמית שלה.

האמנה לזכויות הילד - על מה ולמה? (סרטון)

האמנה לזכויות הילד-משרד החינוך

האמנה הבין לאומית לזכויות הילד בשפה ידידותית לילדים

קישור

דילמה

יום בחינת המתכונת בספרות הגיע. ההתרגשות בשיאה וההיערכות במיטבה.

הכיתה מלאה בתלמידים ולכם באופן אישי קושי גדול להיבחן בכיתה מלאה תלמידים; דפדוף דפים, פתיחה וסגירת עט, רעש של כתיבה ודלת נפתחת, מוציאים אתכם מריכוז, דבר שאתם מרגישים שפוגע ביכולת הביצוע ובהישגים שלכם.

אתם מבקשים להיבחן בחדר נפרד כדי לאפשר לכם להתרכז ולא מאשרים. בסוף המבחן, גיליתם שיהלי מכיתה ט' 3 נבחנה בחדר לבד.

בירור עמדות

כיצד אתם מרגישים?

האם אתם מבינים מדוע לה נתנו ולכם לא?

האם לדעתכם זה צודק להתייחס בצורה אחרת לילדים שונים?

ביקשתם להיפגש עם המנהלת ולשוחח איתה על כך -

בשיחה היא הסבירה לכם שהיא לא יכולה לפרט בשל צנעת הפרט את הסיבות שמתירות לה להיבחן לבד.

האם זה משנה את הרגשתכם או שהיא נשארת אותו דבר?

האם לדעתכם זה עומד בעקרון השוויון?

איזו זכות באה לידי ביטוי בדילמה? האם יש זכויות מתנגשות? מהן?

מהו שוויון?

במגילת העצמאות של מדינת ישראל נאמר: "מדינת ישראל...תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין...." בסעיף זה באה לידי ביטוי הזכות לשוויון בפני החוק, כלומר: איסור אפליה לרעה. אין להפלות אדם לרעה רק בשל היותו שונה בדת, בגזע או בכל תכונה אחרת, אך יש להפלות לטובה קבוצות מסוימות באוכלוסייה, כגון: קבוצה עם מוגבלויות שונות, כדי לחזק את השוויון במתן אפשרויות לחיות בכבוד.

מהו שוויון?

האיסור על הגזענות מעוגן באמנה הבינלאומית בדבר ביעורן של כל צורות ההפליה הגזעית שנוסחה ב-1966)

סעיף 1 לאמנה מגדיר "גזענות" באופן הבא:

האמנה אוסרת "כל הבחנה, הוצאה מן הכלל, הגבלה או העדפה, המיוסדת על נימוקי גזע, צבע, ייחוס משפחתי, מוצא לאומי או אתני, שמגמתן או תוצאתן יש בהן כדי לסכל את ההכרה, ההנאה והשימוש או לפגום בהכרה, בהנאה או בשימוש על בסיס שווה של זכויות האדם וחירויות היסוד בחיים המדיניים, הכלכליים, החברתיים, התרבותיים או בכל תחום אחר בחיי הציבור".

הזכות לשוויון באמנת זכויות הילד

"לכל ילד, ללא כל אפליה בשל גזע, צבע, מין, לשון, דת, מוצא לאומי או חברתי, רכוש או ייחוס, תהא הזכות לאותם אמצעי הגנה הנדרשים מפאת מעמדו כקטין, מטעם משפחתו, החברה והמדינה."

האמנה לזכויות הילד - סעיף 2

אי אפליה

מחויבות מערכת החינוך היא לכבד ולהבטיח כי כל ילדה וכל ילד יהיו מוגנים מכל צורה של אפליה, תוך הגנה מירבית והזכות לחינוך תמומש לכל תלמידה ולכל תלמיד.

המינוחים שנוקטת האמנה מלמדים שחלה חובה על המדינה להבטיח את הזכות למניעת אפליה. מקובל להבחין בשלוש רמות של חובה:

החובה לכבד, להגן, למלא או להבטיח.

משמען: שהמדינה חייבת להימנע מהתערבות בחופש הפרט, חובת המדינה להגן על התערבות מהפרעה ביישום הזכות, החובה לנקוט באמצעים הנחוצים לאפשר לפרט לממש את זכויותיהם. (דו"ח רוטלוי, 2003)

העדפה מתקנת

העדפה מתקנת - מדיניות חברתית שנועדה לקדם שוויון בין קבוצות חברתיות במצב של העדר שוויון התחלתי כתוצאה מקיפוח או אפליה. מדיניות זו, מעניקה לקבוצה המקופחת הזדמנות מועדפת על פני קבוצות אחרות, בחלוקת המשאבים ובכך יוצרת הזדמנות לשוויון הזדמנויות עתידי ולצמצום הפערים החברתיים והכלכליים בין הקבוצות השונות. (מט"ח)

דיון בקבוצות

בחברה הישראלית לעיתים עולה טענה לאי - שוויון.

מיהן הקבוצות בחברה הישראלית הטוענות לאי שוויון?

כלפיהם?

מהם הטיעונים של קבוצות אלו?

כיצד לדעתכם מרגישים חברי קבוצות אלו?

כיצד ניתן, לדעתכם, לקדם שוויון בין הקבוצות השונות?

בחברה הישראלית? הסבירו את הצעותיכם.

ציטוטים

לפניכם ציטוטים העוסקים בשוויון ובאי אפליה.

בחרו ציטוט.

הסבירו, מדוע בחרתם בציטוט זה?

כיצד הציטוט קשור לאמנת זכויות הילד?

האם אתם מסכימים/מתנגדים למסר של הכותב? מדוע?

היכן ציטוט זה פוגש אתכם בחייכם?

"איננו מפלים בין אדם לאדם. איננו
שואלים מהי דתו של אדם, ובן איזה
גזע הוא. עליו להיות אדם ובכך אנו
אומרים די."
בנימין זאב הרצל

"גם אפליה מתקנת היא סוג של
אפליה."
טלי מורנו

"כשהמשחק נגמר, המלך והחייל
מוחזרים אל אותה קופסה."
פתגם איטלקי

"כל בני האדם נבראו
לא שווים"
רוברט א' הינליין

"העיקר הראשון של הגוואצ'ין: כל
היצורים התבוניים נולדו לא-שווים.
החברה המוצלחת ביותר מספקת
לכל אחד הזדמנות שווה לצוף
ברמתו הוא."
פרנק הרברט

"כל בעלי החיים שווים, אך
יש בעלי חיים שווים יותר."
גורג אורוול, חוות החיות

"אדם בעל עין אחת בוכה כמו
מי שיש לו שתיים."
פתגם אפריקאי

"אין חוסר שוויון גדול יותר מאשר
שוויון בין אנשים שאינם שווים"
תומס ג'פרסון

תערוכת כרזות וסרטונים בנושא גזענות ואפליה

הפיקוח לישום זכויות התלמיד.ה
מזמין אתכם לסייר בתערוכה
דינאמית מיוחדת, הכוללת דף
צפיה פעילה בכרזות וסרטונים
בנושא.

לפניכם כרזות וסרטונים שיצרו תלמידים
בתערוכה רב ממדית לקראת יום זכויות הילד.
סיירו בתערוכה.

בחרו כרזה או סרטון.

הסבירו את בחירתכם: מדוע בחרתם בכרזה/
סרטון זה? איפה הם "פוגשים" אתכם בחייכם?
איזו זכות באה לידי ביטוי בכרזה?

 קישור למגוון פעילויות

 דף צפייה מפעיל

 קישור לתערוכה

הכנת כרזה

בעקבות הסיור בתערוכה הכינו כרזה משלכם
המציגה את אחת מזכויות הילד

 איך מכינים כרזה? סרטון

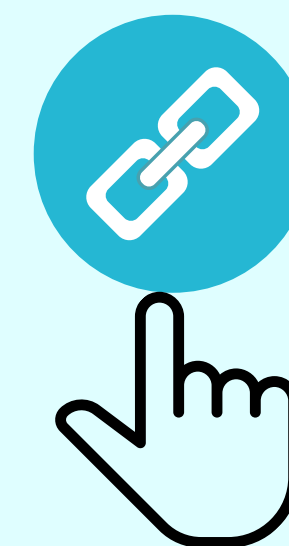
נאום השבטים

נשיא המדינה לשעבר,

רובי ריבלין

"תקווה ישראלית" היא תוכנית של נשיא המדינה לשעבר, ראובן (רובי) ריבלין, לחיזוק הממלכתיות ולביסוס השותפות בין ארבעת המגזרים המרכזיים המרכיבים את החברה הישראלית: חילונים, חרדים, דתיים וערבים. התוכנית שואפת לקדם השתלבות איכותית של כלל המגזרים בחברה ובכלכלה וליצירת שיתופי פעולה ביניהם בתחומי מפתח ובראשם החינוך, האקדמיה, התעסוקה, השלטון המקומי והספורט, תוך מתן כבוד לכל הקבוצות.

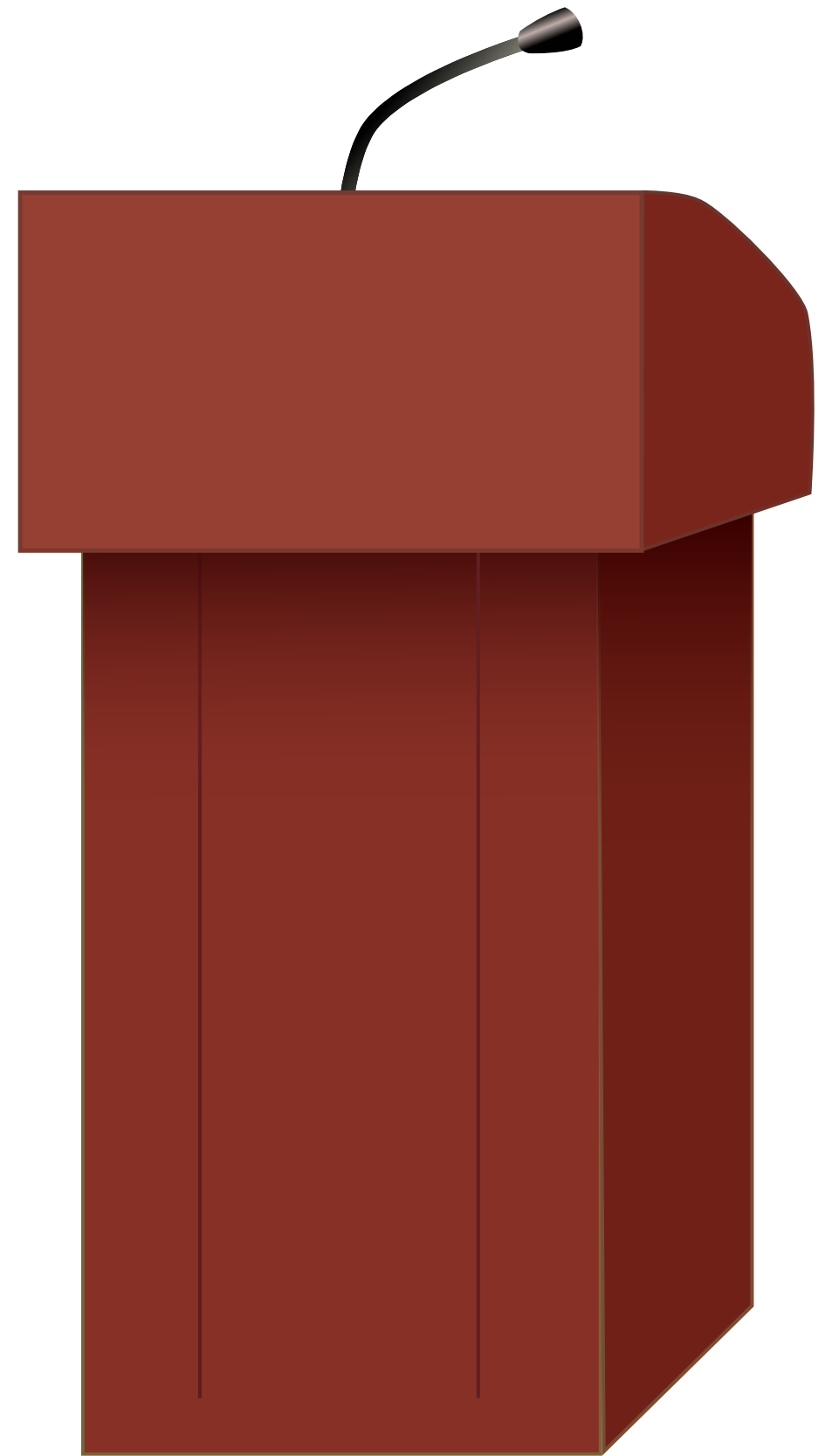
נאום השבטים - רובי ריבלין

נאום השבטים - רובי ריבלין

נאום לרגל חודש זכויות הילד והאדם

בהתכנסות בית ספרית

כיתבו נאום...

התחלקו לקבוצות: כל קבוצת ילדים תייצג מגזר/קבוצה אחרת בחברה הישראלית (חרדים, ערבים, יוצאי העדה האתיופית, אנשים בעלי מוגבלויות, נשים, בדואים או פריפריה).

1. כתבו נאום לרגל חודש זכויות הילד והאדם להתכנסות בית ספרית,

2. בהתכנסות בית ספרית נאמו בהתאם למגזר אותו אתם מייצגים.

*ניתן לכתוב את הנאום או להציגו בסרטון ברשת החברתית.

על הנאום לכלול:

- דוגמאות לאפליה פסולה של המגזר (תוכלו להתבסס על אתרי חדשות, מקרים שפורסמו ברשתות החברתיות, אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה) בין 2-3 דוגמאות.
- דוגמאות לאפליה מתקנת שקיימת כיום כלפי המגזר - 1-3 דוגמאות (חיפוש אינטרנטי: אפליה מתקנת עבור... (שם המגזר)
- דרישות נוספות שאתם מבקשים לקדם על מנת להגביר את ערך השוויון עבורכם בחברה הישראלית

הנחיות לכתיבה

הציגו לפחות 3 דרישות שיקדמו את החברה הישראלית
לשוויון באופן ממוקד ותמציתי.

התייחסו לנושאים הבאים: זכויות הילד, ביטחון אישי, קבלה
לעבודה, יכולת השתכרות ומצב כלכלי, חינוך - 12 שנות לימוד,
השכלה אקדמית, משאבים, צפיפות, מגורים, ייצוג בתפקידי
השפעה וממשל ועוד.

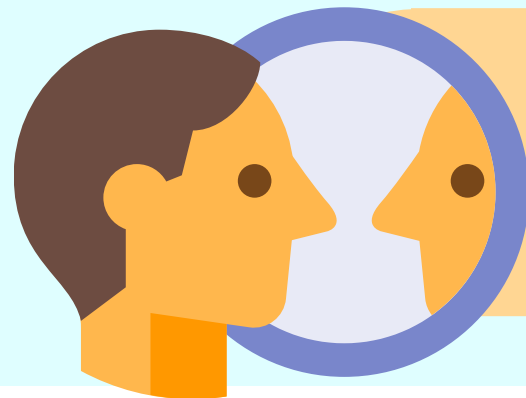
אמצעים רטוריים

יש להשתמש בנאום באמצעים רטוריים:

אמצעי רטורי (או אמצעי שיח) הוא דרך ושיטה לשונית ספרותית של אמנות הנאום (רטוריקה), בו הכותב או הדובר משתמש כדי לשכנע את נמעניו (השומעים או הקוראים) וכדי לעורר את רגשותיהם. האמצעים הרטוריים עשויים להיות מרכזיים בנאום או במאמר, ומטרתם לעורר את תשומת לבו של קהל היעד, להביא אותו להזדהות עם המסר או להניעו לפעולה.

אמצעי השיח מדגישים ומבהירים את דברי המסר, או מאפשרים לדובר (המוען, מציג הדברים) להסוות ולהסתיר חלקים לא רצויים לו.

דוגמאות לאמצעים רטוריים ➡

רפלקציה בעקבות הלמידה

יש להיאבק למען...

כשאני נתקל במקרה של חוסר שוויון
זה מעורר אצלי תחושה של...

העיסוק בנושא של שוויון הוא דבר
חיובי כי...

בכוחי יש להשפיע...

המדיניות של אפליה המתקנת
חשובה כי...

האפליה כלפי קבוצות שונות בציבור
מרגיזה כי...

האפליה כלפי קבוצות שונות בציבור
מרגיזה כי...

יש צורך לפעול למען...

רפלקציה אישית

שאלה שהייתי
רוצה לשאול

מה למדתי?

משהו שלמדתי
מחבר...

מה התחדש לי?

הייתי רוצה לדעת עוד
על...

תובנה חדשה

לסיום...

לסיום...

לצפייה נוספת: להקת שלוה פוגשת את נטע ברזילי לשיחה

שנזכה לראות את הטוב אחד בשני ללא הרף, גזע, דת, מין, גזע, עור או מוצא